

A-1299

INSTYTUT TURYSTYKI

AKTYWNOŚĆ TURYSTYCZNA MŁODZIEŻY
SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH W LATACH
1987, 1990, 1991 I W OKRESIE ZIMOWEJ
PRZERWY SEMESTRALNEJ 1991 i 1992 R.

Z. Lubowicz

Warszawa - listopad 1992

AKTYWNOŚĆ TURYSTYCZNA MŁODZIEŻY SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH
W LATACH 1987, 1990, 1991 i W OKRESIE ZIMOWEJ PRZERWY SEMESTRALNEJ
1991 i 1992 ROKU

Instytut Turystyki od 1987 roku próbuje realizować coroczne badania aktywności turystycznej młodzieży różnych typów szkół ponadpodstawowych. Przerwa w badaniach roku 1988 i 1989 zaistniała głównie z przyczyn finansowych.

Porównując wyjazdy młodzieży poza miejscowość stałego zamieszkania w celach turystyczno-wypoczynkowych, odwiedzin krewnych (znajomych), profilaktyczno-leczniczych, religijnych i kulturalno-oświatowych, kształceniowych (np. obozy językowe, turystyki kwalifikowanej) w przekroju 3 lat i przy wykluczeniu wyjazdów organizowanych przez szkołę w celu odbycia praktyk zawodowych oraz dojazdów do szkoły stwierdzić można, że liczba młodzieży uczestniczącej w turystyce w bieżącym roku osiągnęła bez mała poziom z 1987 roku, a w stosunku do roku 1990 uległa zmniejszeniu o 5,7% (tab.1). W 1991 roku nie wyjechało poza miejsce zamieszkania 7,9% uczniów.

Tabela 1

Lp.	Rok	Ogółem lb. bad.	Korzystający z wyjazdu		Nie korzystający z wyjazdu	
			Lb	%	Lb	%
1.	1987	2521	2346	93,0	173	6,9
2.	1990	2014	1969	97,8	45	2,2
3.	1991	2716	2503	92,1	213	7,9

Rodzaj i charakter wyjazdów uczniów, w pewnym stopniu określane są poprzez cykl nauki i dłuższych przerw w nauce. Młodzież szkolna dysponuje

w ciągu roku trzema dłuższymi okresami wolnymi od zajęć szkolnych. Są to wakacje letnie, przerwa semestralna, okres Świąt Bożego Narodzenia. Dysponuje również sobotą i niedzielą wolną od zajęć. W świetle powyższego, wyjazdy młodzieży podzielono na tzw. krótkie (jednodniowe - bez noclegu i weekendowe - połączone^z jednym lub dwoma noclegami) oraz długie, trwające 7 i więcej dni. Oczywistym jest, że wyjazdy krótkie mogą występować również w okresach dłuższych przerw w nauce.

Tabela 2

Rodzaje wyjazdów

Ogółem badani w latach:	N 2521				N 2014				N 2716			
	1987				1990				1991			
	Korzyst. z wyjazdu		Nie korzyst. z wyjazdu		Korzyst. z wyjazdu		Nie korzyst. z wyjazdu		Korzyst. z wyjazdu		Nie korzyst. z wyjazdu	
Rodzaje wyjazdów	Lb.	%	Lb.	%	Lb.	%	Lb.	%	Lb.	%	Lb.	%
1. Beznoclegowe	-	-	-	-	1798	89,2	216	10,7	2255	92,1	461	7,9
2. Weekendowe	1459	57,9	1062	42,1	1818	90,2	196	9,8	2114	77,9	602	22,1
3. W wakacje letnie	2346	93,0	173	6,9	1822	90,5	192	5,5	2131	78,4	585	21,6
4. W okresie Świąt Bożego Narodzenia	-	-	-	-	651	32,3	1363	67,7	630	23,1	2086	76,8

Analizując częstotliwość wyjazdów krótkich i przyjmując jako wysoki poziom, wyjazdy 1-2 razy w miesiącu okazuje się, że mniej niż połowa uczniów 41,9% realizuje w ten sposób wyjazdy beznoclegowe i 20% wyjazdy weekendowe. Tak więc, wysoki poziom uczestnictwa w tego typu wyjazdach obejmuje relatywnie niewiele młodzieży.

Uczestnictwo młodzieży w turystyce podczas wakacji letnich, w przekroju trzech lat, systematycznie maleje i w 1991 roku w relacji do roku 1990 spadło o 12,1%.

Obserwuje się jednak pewne nowe zjawisko polegające na wzroście liczby uczniów korzystających z wyjazdów długich (7 i więcej dni) - tab. 2.

Tabela 2

Wyjazdy w okresie wakacji letnich
trwające 7 i więcej dni

Rok	Ogółem wyjeżdżało	Lb	%
1987	2346	1290	55,0
1990	1822	1363	74,8
1991	2131	1864	87,5

Podobnie jak przy wyjazdach weekendowych najpopularniejszą formą organizacyjną wyjazdu (tab. 3) w okresie wakacji letnich jest wyjazd do rodziny i znajomych oraz na wczasy rodzinne. Są to z reguły wyjazdy dłuższe, podobnie jak wyjazdy na obozy młodzieżowe. Uczestnictwo w zorganizowanych obozach młodzieżowych utrzymuje się na poziomie z 1990 roku, natomiast wzrasta wskaźnik uczniów wyjeżdżających do rodziny (mieszkającej w mieście lub na wsi).

Tabela 3

Rodzaj wakacyjnego wyjazdu

Lp.	Wyjazd:	R o k					
		1987 N 2346		1990 N 1822		1991 N 1864	
		Lb	%	Lb	%	Lb	%
1.	Na kolonie	302	12,9	58	3,0	98	4,6
2.	Na obóz młodzieżowy	218	9,2	263	14,0	260	12,2
3.	Na obóz kwalifikowany (np. wędrowny, żeglarski, nauki języków obcych)	190	8,0	65	3,5	122	5,8
4.	W celach leczniczych (kolonie lub obóz zdrowotny)	47	2,0	9	0,5	22	1,0
5.	Na biwak	502	21,3	533	28,3	611	28,7
6.	Na wczasy z kimś z rodziny	350	14,9	344	18,2	465	21,9
7.	Do rodziny, znajomych	1010	43,0	1082	57,4	1322	62,0
8.	Na działkę	-	-	-	-	126	5,9
9.	Inny wyjazd	218	9,2	295	15,7	454	21,3

Organizatorami wyjazdów wakacyjnych (tab. 4) podobnie jak weekendowych byli przede wszystkim rodzice i sama młodzież. Obserwujemy tu zjawisko wzrostu roli rodziców jako organizatora wyjazdów i nieznaczny spadek inicjatywy młodzieży, choć jest ona nadal znacząca.

Szkoła (i jej agendy), aktywna w trakcie roku szkolnego, w okresie przerwy wakacyjnej zorganizowała wyjazd dla 7,6% uczniów, ale jej znaczenie w tym zakresie również wzrasta. W relacji do 1990 roku wzrosła również ranga parafii w organizowaniu turystyki, zaś na niezmiennym poziomie pozostała rola zakładów pracy i biur turystycznych.

Tabela 4

Lp.	Wyjazd zorganizowany przez:	R o k					
		1987 N 2346		1990 N 1882		1991 N 2131	
		Lb	%	Lb	%	Lb	%
1.	Wyjeżdżającego	608	25,9	699	37,1	744	34,9
2.	Wyjeżdżającego i kolegów	808	34,4	710	37,8	717	33,6
3.	Rodziców, rodzeństwo	848	36,1	726	38,6	921	43,2
4.	Zakład pracy rodziców	443	18,9	197	10,5	239	11,2
5.	Szkołę	98	4,1	37	2,0	87	4,0
6.	PTTK, SKRT	332	14,1	22	1,1	23	1,0
7.	Organizacje działające w szkole	216	9,2	45	2,3	55	2,6
8.	Klub sportowy	88	3,7	82	4,3	75	3,5
9.	Biuro lub przedsiębior. turystyczne	32	1,3	53	2,9	65	3,0
10.	Parafi (inną wspólnotę religijną)	212	9,0	116	6,1	194	9,1
11.	Innego organizatora	82	3,5	74	4,0	164	7,7

Tabela 5

Wyjazdy zagraniczne uczniów

Lp.	Rok	Ogółem bad.	Korzystający z wyjazdu		Nie korzystający z wyjazdu	
			Lb	%	Lb	%
1.	1987	2521	517	20,5	2004	79,4
2.	1990	2014	427	21,2	1536	76,2
3.	1991	2716	646	23,8	2070	76,2

Przy otwarciu się wielu krajów, nie wymagających wiz, młodzież szkolna coraz wcześniej rozpoczyna podróże zagraniczne. W latach 80-tych sporo wyjazdów organizowano w ramach wymiany międzynarodowej. Obecnie aktywni są rodzice i szkoła jako organizatorzy wyjazdów. W przekroju 3 lat (tab.5) systematycznie wzrasta liczba uczniów uprawiających turystykę związaną z poznawaniem innych krajów. W 1991 roku najczęściej odwiedzanymi krajami w kolejności były: Czecho-Słowacja i Niemcy (powyżej 40% odwiedzających), kraje byłego Związku Radzieckiego (18%), Węgry (16,9%), Austria i Szwajcaria (10,3%). Po około 6,0% uczniów odwiedziło kraje Beneluksu i kraje skandynawskie. Pobyty na kontynentach pozaeuropejskich mają charakter śladowy. Nadmienić należy, iż w stosunku do lat poprzednich w 1991 roku zmalała w sposób istotny liczba młodzieży odbywającej podróże do Niemiec, krajów byłego Związku Radzieckiego i byłego obozu krajów socjalistycznych. Wzrosła natomiast liczba odwiedzających Austrię, Szwajcarię, Francję i Włochy (tab. 6.).

Tabela 6

Kraje w których uczniowie przebywali
w czasie wyjazdów zagranicznych

Lp.	R o k			
	1990 N 427		1991 N 646	
	Lb	%	Lb	%
1. Niemcy	339	79,3	275	42,6
2. Kraje byłego ZSRR	211	49,4	116	18,0
3. Czecho-Słowacja	180	42,1	294	45,5
4. Węgry	76	17,8	109	16,9
5. Austria, Szwajcaria	29	6,8	67	10,3
6. Francja	20	4,7	35	5,4
7. Wielka Brytania	-	-	9	1,4
8. Hiszpania	-	-	6	0,9
9. Włochy	12	2,9	23	3,6
10. Bułgaria	28	6,6	15	2,3
11. Grecja	3	0,7	5	0,8
12. Belgia, Holandia, Luksemburg	22	5,1	36	5,6
13. Kraje skandynawskie	-	-	40	6,1
14. Pozostałe kraje europejskie	-	-	19	3,0
15. Kraje afrykańskie	-	-	3	0,5
16. Kraje azjatyckie	-	-	3	0,5
17. Australia z Oceanią	-	-	1	0,1
18. USA, Kanada	-	-	6	1,0
19. Pozostałe kraje Ameryki	-	-	1	0,1
20. Inne kraje	20	4,6	-	-

We wszystkich rodzajach wyjazdów najrzadziej uczestniczyła młodzież wiejska, z raczej złych i złych warunków bytowych oraz ucząca się w zasadniczych szkołach zawodowych.

W sposobach spędzania czasu wolnego przez młodzież podczas wyjazdów turystycznych występują trzy typy zachowań jako najbardziej charakterystyczne. Należą do nich:

- życie towarzyskie i rozrywka - 53,8%
- wypoczynek, wysypianie się, spacer - 33,6%
- zwiedzanie, poznawanie zabytków - 27,5%.

Równolegle coraz wyraźniej zarysowuje się zjawisko "łączenia wypoczynku z pracą fizyczną" (17,1%). Wskaźnik uczniów organizujących swoje wyjazdy w ten sposób w 1991 roku w relacji do roku 1987 wzrósł o 3,9%.

Zimowa przerwa semestralna, to 2 tygodnie czasu wolnego od zajęć szkolnych. W stosunku do 1991 roku o 7,6% zmalał wskaźnik młodzieży wyjeżdżającej w czasie ferii zimowych poza miejsce stałego zamieszkania (tab. 6) i zjawisko to wykazuje tendencję wzrostową.

Tabela 7

Uczestnictwo w wyjazdach w okresie ferii zimowych

Rok	Ogółem bad.	Korzystający z wyjazdu		Nie korzystający z wyjazdu	
		Lb	%	Lb	%
1987	2521	914	36,2	1607	63,8
1991	2014	895	44,4	1119	55,6
1992	2716	998	36,8	1718	63,2

Nieuczestniczenie w wyjazdach podczas zimowej przerwy semestralnej determinują te same czynniki które wymieniono wcześniej, jednakże wzrasta

liczba młodzieży uzasadniających pozostanie w domu brakiem oferty i informacji o możliwościach wyjazdu, brakiem ukształtowanych potrzeb uprawiania turystyki oraz koniecznością uzupełnienia zaległości w nauce. Zbliżony jest odsetek uczniów uzasadniających pozostanie w domu w 1992 roku - koniecznością podejmowania pracy zarobkowej (7,6% i 6,0%).

Tabela 8

Przyczyny nieuczestniczenia w wyjeździe w okresie
zimowej przerwy semestralnej

Lp.		R o k			
		1991 N 1119		1992 N 1718	
		Lb	%	Lb	%
1.	Dodatkowa nauka, uzupełnienie zaległości w nauce	98	8,8	114	6,7
2.	Brak oferty, informacji	124	11,0	209	12,1
3.	Trudności finansowe	388	34,7	423	24,7
4.	Podejmowanie pracy zarobkowej	72	6,4	102	6,0
5.	Pomoc rodzicom w pracy	15	1,3	111	6,5
6.	Zły stan zdrowia	59	5,2	46	2,8
7.	Brak sprzętu turystycznego	7	0,6	17	1,0
8.	Brak towarzystwa	17	1,5	46	2,7
9.	Brak zgody rodziców	33	3,0	28	1,7
10.	Brak organizatora wyjazdu	65	5,8	70	4,0
11.	Brak ochoty	196	17,5	345	20,0
12.	Inne przyczyny	118	10,5	179	10,4

Preferencje turystyczne związane z wyjazdami w kraju formują prawie wszyscy badani. Spośród odpowiadających 3,5% nie chciałoby nigdzie wyjeżdżać. Pozostali według ich deklaracji pragnęliby odbyć w kolejności podróże przede wszystkim w góry i tereny podgórskie (47,1% odp.).

Dla 35,0% badanych, atrakcyjnym terenem wyjazdów jest morze i pojezierza, a 28,0% pragnęłoby zwiedzić konkretne miasta. Cały nasz kraj chciałoby zwiedzić 1,5% uczniów i tylko 0,6% nie chciałoby podróżować w kraju, w ogóle.

Preferencje dotyczące wyjazdów zagranicznych sformułowało 93,5% młodzieży, a 0,4% nie chciałoby nigdzie wyjeżdżać. Uczniowie pragnęliby zwiedzić w szczególności kraje europejskie, ale też położone na innych kontynentach.

Najchętniej młodzież zwiedziłaby:

- Włochy - 39,6%
- Francję - 31,1%
- USA, Kanadę - 27,4%
- Grecję - 18,1%
- Australię i Oceanie - 18,1%
- Hiszpanię - 13,2%
- Kraje afrykańskie - 13,5%
- Niemcy - 11,5%
- Kraje azjatyckie - 10,2%
- Wielką Brytanię - 6,6%
- Austrię i Szwajcarię - 6,1%

Kraje byłego obozu socjalistycznego nie cieszą się szczególnym zainteresowaniem (1,0%) uczniów, ale w państwach tych spora grupa młodzieży już była.

Nadmienić należy, że:

- Organizatorem pierwszego wyjazdu w życiu jest na ogół rodzina i szkoła,
- Inicjacja turystyczna przypada najczęściej między 7, a 10 rokiem życia (34,4%). Niejako opóźniona, bo po 15 roku życia dotyczy 10,5% uczniów, zwłaszcza wiejskich.

- Pierwszy wyjazd turystyczny w życiu, odegrał istotną rolę motywującą do uprawiania turystyki wobec blisko 80% uczniów.
- Miano "uprawiający turystykę" przypisuje sobie 47,4% młodzieży i ma ona określony stopień samowiedzy dotyczący tego zjawiska.
- Dla "bycia turystą", a więc ukształtowania trwałej potrzeby uprawiania turystyki, szczególną rolę odgrywa wiek 10-15 lat oraz udział trzech środowisk w utrwalaniu tej potrzeby, a mianowicie rodziny, szkoły i rówieśników. W późniejszym okresie życia w inicjacji turystycznej istotną rolę odgrywają rówieśnicy, rzadziej szkoła, a wobec młodzieży wiejskiej - szkoła i rówieśnicy.
- Im starsza młodzież, tym częściej uprawia turystykę samodzielnie i w grupach rówieśniczych.
- Uczestnictwo w wyjazdach obejmuje znaczną liczbę młodzieży (92,1%) lecz dominują wyjazdy beznoclegowe (92,1%), w których intensywnie uczestniczy mniej niż połowa uczniów i jeszcze mniej (20 z 77,9%) w wyjazdach weekendowych.
- Liczba wyjeżdżających na wakacje letnie, relatywnie wysoka, bo obejmująca 78,4% badanych zmalała w stosunku do 1990 roku o 12,1%, przy równoczesnym wzroście liczby młodzieży realizującej wyjazdy długie, trwające 7 i więcej dni (87,5%).
- W wyjazdach za granicę uczestniczyło 23,8% uczniów i wskaźnik odwiedzających inne kraje stale rośnie.
- W organizowaniu wyjazdów maleje rola zakładów pracy i władz terenowych.
- Wzrasta liczba uczniów korzystających z pobytu u rodziny.
- Maleje udział młodzieży w wyjazdach podczas zimowej przerwy semestralnej (w relacji do 1990 roku o 7,6%).

- Czynniki determinującymi niekorzystanie z wyjazdów jest typ szkoły (najrzadziej wyjeżdża młodzież z zasadniczych szkół zawodowych), warunki materialne rodziny oraz miejsce zamieszkania (wieś). Pewną rolę odgrywa brak informacji o możliwościach wyjazdu oraz brak ukształtowanej potrzeby uprawiania turystyki.

Biorąc pod uwagę ubożenie polskich rodzin należy liczyć się z dalszym spadkiem uczestnictwa młodzieży w wyjazdach turystycznych.